

Urheilun ihmeet

– saavutuksia ja sattumia

Ei ole mikään ihme, että urheilussa paras, lahjakkain tai ahkerimmin harjoitellut voittaa. Ennätyskin on tehty rikottavaksi. Ihmeellistä sen sijaan voi olla se, että ennakkolta parhaaksi arvioitu häviää ja voittaja onkin yllätys. Yllätyskään ei vielä ole ihme, mutta ihmetystä voi aiheuttaa tapa, jolla kilpailu on voitettu.

Olemme valinneet tähän artikkeliin sellaisia urheilukentillä ja -radoilla sattuneita tapahtumia, joita yleisesti pidetään ihmeellisinä. Osa valinnoista on tehty sinivalikoisten silmälasien läpi katsoen. Tällaisten listojen teossa asian-tuntija-apu on tarpeen. Siksi olemme käyttäneet Suomen Urheilumuseoklubia ja sen urheiluun laajalti perehtynyttä jäsenistöä arvioimaan tapahtumia, joita voidaan luonnehtia sanalla ihme. Ihmeeksi on katsottu jokin yllättävä tapahtuma tai suoritus, joka on omiana aikanaan ollut loistava saavutus, muuttanut käsitystä lajista ja sen tuloksista tai tuottanut lajia seuraaville ikimuistaisen ja ainutkertaisen hetken.

Paavo Nurmi – kaksi kultamitalia tunnissa

Pariisin vuoden 1924 olympiakisojen ohjelmaan oli alun perin merkitty 1 500 ja 5 000

metrin juoksut alkamaan saman tunnin kuluessa. Paavo Nurmi aikoi voittaa molemmat juoksut. Hän kokeili matkoja ennen olympiakisoja Eläintarhan kentällä Helsingissä 19.6.1924. Suomen Urheilulehti otsikoi seuraavana päivänä näyttävästi: ”3.52,6–14.28,2 Kaksi maailmanennätystä tunnin sisällä kauniina kesäkuun iltana. Niiden saavuttajana tietysti Paavo Nurmi, mielivaltainen, päämäärätietoinen yli-ihminen.” Näillä ajoilla Nurmi olisi ollut kummallakin matkalla kahdeksan parhaan joukossa vielä tämän vuoden Suomen mestaruuskilpailuissa 87 vuotta myöhemmin.

Selostajalegenda Martti Jukola oli seuraamassa kilpailuja, ja pakinassaan hän totesi: ”Juoksujen jälkeen Paavo Nurmea huudettiin esiin, käytiin pyytämässä. Turhaan. Ei ole tapana juosta kunniakerroksia. Juoskoon muut.”

Paavo Nurmen Eläintarhan juoksuista on jäänyt elämään legenda, jonka mukaan hän olisi voittanut Pariisissa kaksi kultamitalia tunnissa. Kisajärjestäjät olivat kuitenkin suosittaneet suomalaisten vaatimukseen aikataulun muuttamisesta, ja finaali juoksut alkoivat hie-man alle kahden tunnin välein. Aikalaislähteiden mukaan juoksujen väli oli joko tunti 20 minuuttia tai tunti 50 minuuttia (KUVA 1).

Ensimmäisessä juoksussa, 1 500 metrillä, muut osallistujat varmasti toivoivat Nurmen säästelevän itseään, jolloin heille jäisi pieni mahdollisuus yrittää hänen kukistamistaan loppukirissä. Toivo oli turha. Nurmi otti johdopaikan 150 metrin jälkeen, ja 300 metriä ennen maalia ero seuraavaan oli jo 30 metriä. 2521

KUVA 1. Paavo Nurmi saavutti Pariisin olympiakisoissa 1924 kaksi kultamitalia kahdessa tunnissa. Kuva Urheilumuseon valokuvakokoelma.

Lopussa Nurmi hellitti hiukan, joten maailmanennätys jäi rikkomatta.

Erikoista juoksussa on se, että Nurmi käytti kilpailussa sekuntikelloa ottaakseen itselleen väliaikoja. Tuohon aikaan ei virallisia väliaikoja kuulutettu, joten oma kello oli ainoa tapa säädellä vauhtia. Tuskin kukaan on koskaan muulloin juossut 1 500 metrin olympiafinaalia kello kädessä säästelläkseen voimiaan.

Vajaat kaksi tuntia myöhemmin alkoi 5 000 metrin finaali. Juoksu oli myös Nurmen ja toisen suurjuoksijan Ville Ritolan kauan odotettu ensikohtaaminen. Nurmi ja Ritola hallitsivat juoksua, ja pitkään mukana pyristellyt ruotsalainen Edvin Widekin putosi kyydistä kolmen kilometrin kohdalla. Nurmi kukisti Ritolan muutamalla metrillä, keräsi juoksun jälkeen tyynesti asusteensa ja poistui stadionilta antamatta minkäänlaista lausuntoa.

Kaksi kultamitalia kahdessa tunnissa. Vastaavaan suoritukseen samoilla matkoilla ja samassa ajassa suomalaiset kykenivät Münchenin olympiakisoissa 1972. Mutta siihen tarvittiin kaksi miestä, Lasse Virén ja Pekka Vasala.

Kalle Jalkasen ihmesuoritus

Garmisch-Partenkirchenin talviolympiakisoissa vuonna 1936 oli ensimmäistä kertaa ohjelmassa miesten 4 x 10 kilometrin viesti. Päivää ennen olympiakisojen avajaisia suomalaiset hiihtivät viestikarsinnat joukkueen nimeämiseksi. Lopulliseksi joukkueeksi muodostui kvartetti Sulo Nurmela, Klaus Karppinen, Matti Lähde ja Kalle Jalkanen.

Kilpailun ennakkosuosikki oli Norja. Viestin ensimmäisellä osuudella toipilaana hiihtänyt Sulo Nurmela jäikin Norjasta jo 72 sekuntia. Ruotsi sentään pysyi Suomen takana 15 sekunnin päässä. Toisella osuudella Klaus Karppinen jäi Norjasta lisää ja Ruotsikin ohitti Suomen. Eroa johtavaan Norjaan oli jo minuutti 25 sekuntia.

Viestin kolmannella osuudella Matti Lähde oli nopein, mutta eroa johtavaan Norjaan oli viimeiseen vaihtoon tultaessa peräti 82 sekuntia.

Viestin viimeisen osuuden vaiheista on useita 2522 ta toisistaan poikkeavia aikalauskuvia. On

hyvä muistaa, että vuonna 1936 ei kymmenen kilometrin lenkillä ollut virallisia aikatarkastuspisteitä eikä ladun varrella huoltojoukkoja tasaisin välein. Eri lähteitä yhdistämällä voidaan kuitenkin osuuden tapahtumat todentaa. Ensimmäisessä pitkässä nousussa Kalle Jalkanen oli saavuttanut norjalaista Bjarne Iverseniä jo 20 sekuntia. Noin 3,5 kilometrin kohdalla eroa oli enää 32 sekuntia. Pian tämän jälkeen Jalkanen sai Iverseniin jo näköyhteyden, mutta silloin häneltä putosi sauva. Hänen piti palata hiukan taaksepäin ottamaan sauvansa, jolloin norjalainen katosi taas näkymättömiin.

Kaikki lähteet ovat yhtä mieltä siitä, että Jalkanen saavutti Iversenin noin viiden kilometrin kohdalla ja meni ohi. Eli noin puolentoista kilometrin matkan Kalle oli hiihtänyt vähintään 30 sekuntia nopeammin. Seuraavat kolme kilometriä ovatkin sitten suomalaista hiihtourheilun legendaa. Tapahtumista ei tosin olla täysin yksimielisiä.

Iversen roikkui Jalkasen kannoilla. Ilmeisesti heti seitsemän kilometrin jälkeen loivassa alamäessä Kalle Jalkanen sylkäisi, tekoampaat lensivät hankeen ja norjalainen sujahti ohi. Jalkanen pysähtyi, kiipesi mäkeä takaisin päin, pisti tekoampaat taskuunsa ja lähti Iversenin perään.

Noin kaksi kilometriä ennen maalia Jalkanen saavutti norjalaisen uudestaan ja meni ohi. Tämä oli ilmeisesti hetki, jolloin Iversen sortui henkisesti. Lopussa hänellä ei ollut enää tahtoa haastaa suomalaista (KUVA 2). Seuraavan päivän (11.2.1936) Suomen Urheilulehden kirjeenvaihtajan väliotsikko kuului: ”Kalle Jalkanen tekee viimeisellä osuudella ihmeitä.”

Pitääkö tekoampasjuttu sitten paikkansa? Ihmehiihdon tehnyt Kalle Jalkanen kaatui jatkosodassa 4.9.1941 Kirjasalossa Inkerinmaalla. Asia tuli julkisuuteen ensimmäisen kerran vasta Jussi Kirjavaisen kirjassa suomalaisista suurhiihtäjistä vuonna 1955. Viestin toisen osuuden hiihtäjä Klaus Karppinen vahvisti asian kirjailija Antero Raevuorelle 1970-luvun lopussa ja ensimmäisen osuuden hiihtäjä Sulo Nurmela taas elämäkerrassaan 1992 ja myöhemmin televisiohaastattelussa. Sulo Nurmelan mukaan Jalkanen olisi kertonut tapahtu-

KUVA 2. Kalle Jalkanen Garmisch-Partenkirchenin viestin maalissa. Tekohampaat hän on ehtinyt jo laittaa suuhunsa. Kuva Urheilumuseon valokuvakokoelmasta.

masta heti maaliintulon jälkeen. Näin on toki voinut tapahtua, mutta Nurmela ei sitä voinut kuulla, koska hän siirtyi osuutensa jälkeen peseytymään majapaikkaan ja kuunteli kisan loppuun radiosta.

Tekohampaiden putoamisella ei ymmärrettävistä syistä ollut silminnäkijää. Kalle Jalkasesta heti maaliintulon jälkeen otettu valokuva näyttäisi todistavan jutun todeksi. Kuvassa tuore olympiavoittaja on huulet tiukasti yhdessä. Todennäköisesti Kalle on kertonut asiasta hiihtotovereilleen jo kisapaikalla, koska sekä Karppinen että Nurmela tapahtuman vahvistavat.

Bernin ihme

Vuoden 1954 jalkapallon MM-kisojen finaali pelattiin Bernin Wankdorf-stadionilla Sveitsissä. Sodasta toipuvalla Euroopalle turnausmaan valinta lienee ollut helppo päätös. Finaali Unkarin ja Länsi-Saksan välillä on saanut nimen Bernin ihme.

Ennen finaalia Unkari ei ollut hävinnyt otte-
lua neljään vuoteen. Unkari voitti esimerkiksi

Englannin Wembleyllä marraskuussa 1953 maalein 6–3. Suomalaisetkin olivat saaneet ihastella Unkarin taitavuutta Helsingin olympiakisoiissa 1952.

Saksan liittotasavalta syntyi toukokuussa 1949. Seuraavana vuonna se pelasi ensimmäisen sodan jälkeisen maaottelunsa ja hävisi Itävallalle. Vaikka Saksa osallistui Helsingin kisoihin vuonna 1952, sen jalkapallojoukkue ei ollut mukana, joten kosketus kansainväliseen jalkapalloon tapahtui yksittäisten maaottelujen kautta.

Saksan joukkueen kapteenin Friz Walterin vaiheet sodan lopussa olivat eriskummalliset. Hän palveli itärintamalla ja osallistui aktiivisesti joukko-osastojen välisiin jalkapallo-otteluihin. Hän joutui yhdysvaltalaisien vangiksi, mutta he luovuttivat hänet venäläisille. Walter joutui sotavankina Siperiaan matkaavaan junaan. Yhdessä pysähdyspaikassa Ukrainassa hän pallotteli vartijoidensa kanssa. Vankileirin upseeristo tunnisti Walterin ja, ihmeellistä kyllä, palautti hänet junalla Saksaan. Kerrotaan myös, että Walter sairasti sodan aikana malariaa, josta hän ei koskaan kunnolla toipunut. **2523**

Unkari ja Saksa kohtasivat toisensa jo alkulohkossa. Unkari voitti ottelun tylyin numeroin 8–3. Saksa meni kuitenkin lohkosta jatsoon 7–2 voitolla Turkista. Välierissä kaatui vahva Jugoslavia 2–0 ja semifinaalissa Itävalta peräti 6–1. Unkari selvisi finaaliin 4–2 voitolla Brasiliasta ja Uruguaysta.

Finaalin alku ei luvannut Saksalle hyvää. Unkari johti Puskasin ja Cziborin maaleilla kahdeksan minuutin jälkeen jo 2–0. Saksa nousi hämmästyttävästi tasoihin 16 minuutin kohdalla. Unkarilla oli puolisen tusinaa maali-paikkaa ratkaista peli jo ensimmäisellä puoliajalla. Ottelun ratkaisija oli kuitenkin Helmut Rahn, joka ampui finaalin toisen maalinsa seitsemän minuuttia ennen loppua. Saksan Liittotasavalta oli maailmanmestari lopputuloksella 3–2.

Finaalin lopputulos, Bernin ihme, oli puheenaihe ympäri jalkapalloilevaa maailmaa. Mikä aiheutti Unkari tappion? Finaalipäivän sää oli sateinen ja kenttä raskas. Ehkä Saksa

saavutti voiton Adi Dasslerin valmistamien uusien ja kevyempien jalkapallokenkien ansiosta.

Saksalaisille voitto merkitsi irtautumista sodan traumaista. Se oli jälleen kohonnut kansakunnaksi kansakuntien joukkoon, kuten Suomesta on joskus todettu Helsingin vuoden 1952 olympiakisojen yhteydessä. Bernin ihme ajoittui yhteen Saksan Liittotasavallan voimakkaan talousnousun kanssa. Myös Mercedes menestyi kilparadoilla.

Lasse Virén ja täydellinen hetki luovuttaa

Kovassa kestävyysjuoksukilpailussa on juostu 12 minuuttia, 27 sekuntia ja 8 kymmenystä päälle. Kyseessä on vasta 12. kierroksen takasuoran loppuosa. Matkaa maaliin on jäljellä vielä yli viisi kilometriä. Voiko voitto ratketa jo tässä, puolimatassa? Varmaa on, että tappio olisi voinut ratketa siinä kohdassa. ”Jälkeen-

KUVA 3. Lasse Virén vuoden 1972 Münchenin olympiakisojen 10 000 metrin voittajana. Loppukirissä kukistui belgialainen Emiel Puttemans. Kuva Urheilumuseon valokuvakokoelma. Kuvaaja Giuliano Bevilacqua.

päin olen yhtä asiaa pohtinut: se olisi ollut täydellinen hetki luovuttaa, ei olisi kukaan ihmetellyt. Mutta enpä luovuttanut”, pohtii juoksija itse vuosia tapahtuman jälkeen.

Syyskuun kolmantena päivänä vuonna 1972 Münchenin olympiastadionilla on käynnissä taistelu 10 000 metrin juoksun olympiakulusta. Radalla on maailman parhaimmisto ja mukana Lasse Virén yhdeksän hengen kärkiryhmän keskellä. Juoksujonon vauhti heijaa ja lopulta kärjen hidastuminen on perässä tullijoille kohtalokas. Äkkiä Virén hamuaa tukea edestään turhaan ja lähtee lopulta kaatumaan eteen vasemmalle kyljelleen. Kaikki tapahtuu niin nopeasti, että siinä vaiheessa, kun Virén samaa liikettään ikään kuin jatkaen on jo noussemassa pystyyn, juoksun selostaja vasta aloittaa sanoilla: ”Ja siellä tapahtuu haaveri, Lasse Virénkin kaatuu...” Niin hän kaatuikin mutta nousi pystyyn ja säntää nyt kärkijoukon perään. Virén ei anna periksi vaan saavuttaa kärkiryhmä, joka ei oikein ehdi edes tajuta, mitä tapahtui. Virén ottaa vielä juoksun johdonkin käsiinsä. Lopulta kärkiryhmä supistuu viiteen juoksijaan, ennen kuin viimeiset ratkaisevat kierrokset lähestyvät. Tällöin juoksijajoukko on jo kymmenen sekuntia jäljessä Ron Clarcken maailmanennätyksestä.

Kun edessä on vielä kaksi kierrosta, Virén menettää kärkipaikan. Hän pyrkii juoksemaan tiukasti sisärataa, vaikka jääkin neljänneksi. Lopulta takasuoran lopulla Virén kiihdyttää koko joukon ohi. Kuuluisa 600 metrin kiri, jota on pala palalta harjoiteltu, on alkanut. Belgian Emiel Puttemans seuraa. Virén pitää paikkansa kärjessä, vaikka Puttemans yrittää vielä loppusuoralla yllättää. Virén vyöryy kärjessä maaliin, ja kello pysähtyy uuteen maailmanennätysaikaan 27.38,4 (KUVA 3)!

Kaatuminen täydestä vauhdista, vaistomaisen nouseminen ja kiihdytys edessä karkavien juoksijoiden perään. Rauhoittuminen. Kylmän viileä loppuratkaisu, joka oli ennalta suunniteltu. Ei epärointiä, ei epävarmuutta. Aivan kuin koko kaatumista ei olisi tapahtunutkaan. Se oli vain osa juoksua, jossa syntyi uusi maailmanennätys ja josta alkoi neljän olympiakullan ketju.

Sir Roger Bannister – haamumailin juoksija, joka ei jättäytynyt haamunsa vangiksi

Kun nuori lääketieteen opiskelija Roger Bannister asettautui lähtöviivalle kuudes toukokuuta 1954 BAAA:n (British Amateur Athletic Association) ja Oxfordin yliopiston välisessä kilpailussa Oxfordissa noin 3 000 katsojan edessä, ei tuulinen sää ollut pahin este juoksulle. Suurin este oli henkinen, sillä tavoitteena oli rikkoa mailin juoksun haamuraja – neljä minuuttia. Tätä rajaa mailerit kautta maailman olivat jahdanneet jo vuosia siinä onnistumatta. Bannister ei ollut kokematon kilpailija. Hän oli jo Brysselin EM-kilpailujen pronssimitalisti 800 metrin juoksussa. Helsingin olympialaisissa 1952 hän oli ollut neljäs legendaarisessa 1 500 metrin juoksun finaalissa ja hävinnyt voittajalle 0,8 sekuntia (KUVA 4). Juuri tuon kilpailun pettymys sai Bannisterin asettamaan itselleen uuden tavoitteen: hän aikoi rikkoa ensimmäisenä mailin neljän minuutin haamurajan.

Tärkeän päivän aamuna Roger Bannister teki työpäivänsä sairaalassa ja kävi ystäviensä luona vierailulla pyrkien näin lieventämään kilpailujännitystä. Ei Bannister kuitenkaan lähtenyt tähän tärkeään juoksuun valmistautumatta, päinvastoin. Edeltävät kuukaudet hän oli harjoitellut tiivisti tavoitteenaan juosta 400 metriä alle 59 sekunnin. Kun hän kykeni tekemään tämän kymmenen kertaa peräkkäin pitämällä kahden minuutin lepotauon juoksujen välissä, katsoi hän olevansa valmis. Kahdeksan päivää ennen kilpailua hän juoksi yksinään kolme neljännesmailia aikaan 2.59,9, ja tuolloin hän arveli pystyvänsä rikkomaan neljän minuutin rajan täydellä maililla. Bannister lepäsi edeltävät viisi päivää, mutta joka ilta ennen nukahtamista hän kävi mielessään läpi juoksun, johon oli valmistautumassa.

Vielä tunteja ennen kilpailua Bannister tunsi epävarmuutta mutta kokosi sitten itsensä. Tuulikin laantui sopivasti juuri kun kilpailijat astelivat kentälle. Bannister lausui jälkikäteen, että hänen valmentajansa Franz Stampflin suurin saavutus tässä juoksussa oli se, että hän sai myös Chris Brasherin ja Christopher Chata-

KUVA 4. Roger Bannister (177) jäi Helsingin Olympiakisojen 1 500 metrin juoksussa neljänneksi. Yllätysvoittaja oli Luxemburgin Joseph Barthel. Kuva Urheilumuseon valokuvakokoelma.

wayn, jänisjuoksijat, harjoitettua niin, että he pystyivät juoksemaan kolme neljäsosaa juoksun alusta aikataulussa. Se kuvastanee hyvin sitä, kuinka varma Bannister oli onnistumisestaan tuossa juoksussa. Viime hetkillä Bannisterin epäroïdissä Brasher ja Chataway ja Stampfl olivat ehdottomasti sitä mieltä, että nyt tai ei koskaan.

Juoksu etenikin suunnitelmien mukaan, ja tulos 3.59,4 on urheiluhistorian huippusaavutuksia. Bannisterin juoksun salaisuutena pidettiin osaltaan sitä, että hän lääkärinä ja tutkijana ehkä tiesi juoksun fysiologiasta enemmän kuin muut. Olihan hän juuri samana vuonna julkaissut fysiologian lehdessä kaksi artikkelia, jotka käsittelivät fyysistä rasitusta, hiilidioksidin tuottoa ja hengitystä. Bannister itse on todennut, ettei hänen tieteellisellä tietämyksellään ollut merkitystä. Hän kuitenkin korosti, että lääketieteen opinnot olivat antaneet hänelle kykyä tarkastella asioita loogisesti ja

että muiden ihmisten ymmärtäminen on alku oman itsensä ymmärtämiseen.

Ensimmäinen neljän minuutin alitus maililla säilyi ennätyksenä vain 46 päivää, sillä Suomen Turussa Bannisterin kova kilpakumppani John Landy rikkoi ennätyksen. Heinäkuussa Kansainyhteisön kisoissa Vancouverissa juostiin The Miracle Mile, jossa Bannister (3.58,8) voitti ja John Landy (3.59,6) oli toinen. Bannister voitti toki vielä kultaa samana vuonna Bernin EM-kilpailuissa mutta jätti sitten kilpajuoksuradat ja keskittyi lääkärintyöhönsä. Hän erikoistui neurologiaan, eteni professoriksi ja kirjoitti Suomessakin oppikirjana käytetyn teoksen Brain's Clinical Neurology.

Bob Beamon – lähes yhdeksän metrin tähdenlento

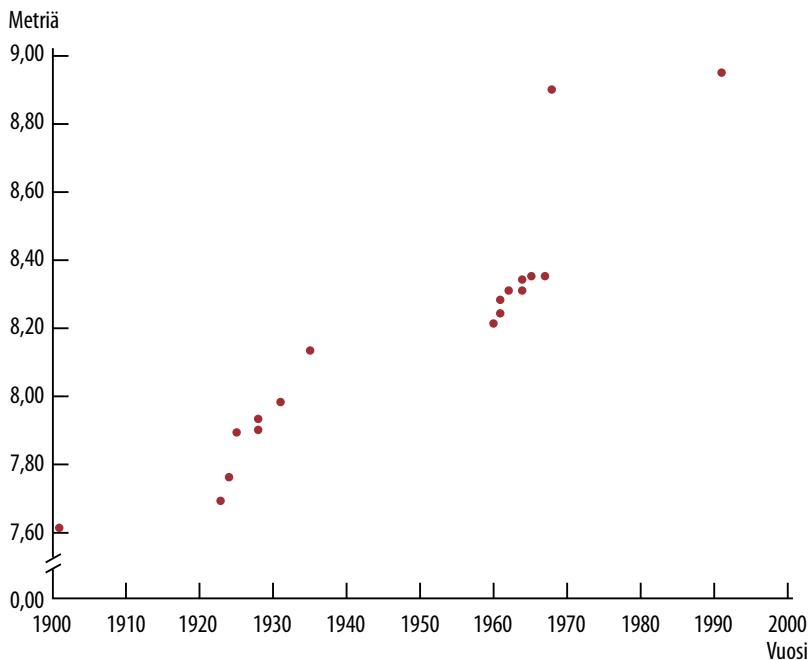
Meksikon olympiakisat vuonna 1968 herättivät jo ennakolta runsaasti huomiota – pidet-

tiinhan kisat ensimmäistä kertaa niin selvästi merenpinnan tason yläpuolella (2 240 m), että sillä ajateltiin olevan merkitystä myös urheiluasuoritusten kannalta. Suurin vaikutus korkealla kilpailemisesta uskottiin olevan kestävyysjuoksuihin, joita ohut ilmanala vaikeuttaisi. Toisaalta muihin lajeihin, muun muassa hyppyihin, ohuella ilmanalalla ajeltiin olevan suotuisaa vaikutusta pienemmän ilmanvastuksen ansiosta.

Kun pituushyppääjä Bob Beamon valmistautui hyppyynsä (KUVA 5), hän oli kuin kuka tahansa yli kahdeksan metriä hypännyt yhdysvaltalainen pituushyppääjä. Beamon kuului toki lajin voittajasuosikkeihin. Hän oli voittanut 22 käymästään 23 kilpailusta, ja hänen vuoden paras hyppynsä oli kantanut 833 cm. Maailmanennätys 835 cm oli Ralph Bostonin ja Igor Ter-Ovanesyanin nimissä. Pituuden maailmanennätystä oli parannettu vuodesta 1901 lähtien kaikkiaan vain 13 kertaa, ja parannukset olivat olleet 6–15 cm. Jesse Owensin legendaarinen maailmanennätys 813 cm oli säilynyt 25 vuotta, kunnes Boston rikkoi sen ja paranteli sitä 1960-luvulla vielä viisi kertaa (KUVA 6).

KUVA 5. Bob Beamon Meksikon olympialaisissa vuonna 1968. Kuva Urheilumuseon valokuvakokoelma. Kuvaaja Giuliano Bevilacqua.

KUVA 6. Pituushypyn maailmanennätyksen kehityskaari.

TAULUKKO. Muita ihmeellisiä urheilusuorituksia:

Puhemies Mao Tse-tungin kerrotaan uineen Jangtse-joessa 16.7.1966 noin 15 kilometriä 65 minuutissa.

Pohjoiskorealaisten lähteiden mukaan maan johtaja Kim Jong-il pelasi golfissa täysimittaisella radalla ensi yrittämällä tuloksen 38 alle parin. Kierros sisälsi viisi hole-in-onea (eräiden "uutisten" mukaan 11).

Kirjailija Juhani Peltosen romaanihahmon Elmon yleisurheiluennätyksistä ovat vielä "voimassa" 800 metrin 1.37,62, pituushypyn 10,13 metriä ja keihäänheiton 109,70 metriä.

Elmo on ainoa 100 metrin juoksun "olympiavoittaja" joka on kaatunut finaalisissa; aika oli 9,72. Nykyinen maailmanennätys on Usain Boltin 9,58.

Elämässä on hetkiä, joissa kaikki osuu kohdalleen, ja niin kävi ilmeisesti Bob Beamonille Meksikossa. Paitsi ohut ilmanala, jonka merkitys hyppyvauhtiin on muutaman prosentin luokkaa, Beamonin hyppyä siivitti myös suurin sallittu myötätuuli 2 m/s. Ponnistus osui lankulle täydellisesti, ja Beamon lensi niin pitkälle, että tuolloin käyttöön otettu optinen mittalaitteisto ei riittänyt hypyn mittaamiseen. Niinpä sen pituus mitattiin mittanauhalla. Kun tulokseksi ilmoitettiin 890 cm, jalkoihin ja tuumiin tottunut Beamon ei itse edes ymmärtänyt, kuinka pitkälle oli hypännyt. Eikä hän enää koskaan tämän jälkeen hypännyt pitemmälle kuin 823 cm. Hypyn jälkeen sade, jota tuo mainittu myötätuuli oli enteillyt, saapui stadionille eikä muilla kilpailijoilla ollut enää mahdollisuutta vastata Beamonin ihmeelliseen hyppyyn. Kilpailussa toiseksi tuli

Saksalainen Klaus Beer tuloksella 819 cm ja kolmannen sijan saavutti Yhdysvaltain Ralph Boston tuloksella 816 cm.

Meksikon kisoissa tehtiin paljon muutaakin urheiluhistoriaa. Dick Fosbury toi uuden hyppytyylin korkeushyppyyn (tulos 224 cm), kolmiloikan maailmanennätys rikottiin saman kilpailun aikana viisi kertaa, Yhdysvaltojen Jim Hines juoksi ensimmäistä kertaa virallisesti 100 metriä alle kymmenen sekunnin (9,95 s), ja Al Oerter voitti neljännen kerran peräkkäin kultaa kiekonheitossa. Afrikan juoksijat jatkoivat esiinmarssiaan voittamalla 1 500 metriä (Kipchoge Keino, Kenia), 3 000 metrin esteet (Amos Biwott, Kenia), 5 000 metriä (Mohammed Gammoudi, Tunisia) ja 10 000 metriä (Naftali Temu, Kenia). Myös politiikassa kuohui, kun Saksa esiintyi ensi kertaa kahtena erillisenä joukkueena ja mustat yhdysvaltalaisurheilijat osoittivat mieltään palkintopallilla mustien heikon aseman vuoksi. Kun kysytään, mistä Meksikon kisat erityisesti muistetaan, on vastaus kuitenkin poikkeuksetta Bob Beamonin ihmeellinen hyppy, joka ylitti 55 cm:llä vanhan maailmanennätyksen ja joka säilyi ennätyksenä seuraavat 23 vuotta. Nykyinen maailmanennätys on Mike Powellin Tokiossa vuonna 1991 hyppäämä 895 cm. Sana beamonesque tuli urheiluun kuvaamaan saavutusta, joka on dramaattisesti parempi kuin muut. ■

HEIKKI TIKKANEN, LT, dosentti, erikoislääkäri, tutkimusjohtaja
Helsingin yliopiston liikuntalääketieteen yksikön kliininen laitos ja Urheilulääketieteen säätiö

PEKKA HONKANEN, FM, johtaja
Suomen Urheilumuseosäätiö

KIRJALLISUUTTA

- Arponen AO. Viestisankarit. Karjalan Kirjapaino Oy 2005.
- Bannister R. Brain's Clinical Neurology. Oxford University Press 1977.
- Bannister RG, Cunningham DJC. The effects on the inspiration and performance during exercise of adding oxygen to the inspired air. J Physiol 1954; 125:118–37.
- Bannister RG, Cunningham DJC, Douglas CG. The carbon dioxide stimulus to

- breathing in severe exercise. J Physiol 1954;125:90–117.
- Goldblatt D. The Ball is Round. A Global History Of Football. Viking 2006.
- Hannula R toim. Soihdunkantajat. Tositarinoita kesäolympiakisoista. Suomen Urheilumuseosäätiö 2004.
- Hannula R, toim. Viestinviejät. Tositarinoita talviolympiakisoista. Suomen Urheilumuseosäätiö 2005.
- Järvinen L. Sulo Nurmela – hiihdon aatellinen. 1992.

- Kirjavainen J. Suomalaiset suurhiihtäjät Veli Saarista Eino Olkinuoraan. WSOY 1955.
- Newsholme E, Leech T, Duester G. Keep on running. The Science of Training and Performance. NY, USA: John Wiley & Sons 1994.
- Noakes T. Lore of Running. Discover the Science and Spirit of Running. IL, USA: Human Kinetics 1991.
- Saari M. Juoksemisen salaisuudet. Kustannusosakeyhtiö Otava 1979.